

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Issue 11 | pp. 173-178 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

MILLIY IQTISODIYOT BARQARORLIKNI TA'MINLASHGA IQTISODIYOTNI ERKINLASHTIRISH

Maksudova Shaxzoda

“International school of finance and technology and science” instituti

Menejment kafedra o'qituvchisi

Email: sh.makhsudova@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlashda iqtisodiyotni erkinlashtirishning o'rni va ahamiyati o'rganiladi. Unda iqtisodiyotni liberallashtirishning tadbirkorlik muhitini rivojlantirish, investitsiyalarni jalb etish, eksport salohiyatini kengaytirish va davlat byudjeti daromadlarini oshirishga xizmat qiluvchi jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekiston misolida amalga oshirilgan erkinlashtirish islohotlarining natijalari va kelgusidagi imkoniyatlari yoritiladi.

Kalit so'zlar: iqtisodiyotni erkinlashtirish, milliy iqtisodiyot, barqarorlik, tadbirkorlik, investitsiya, eksport, islohotlar, davlat byudjeti.

ОБЕСПЕЧЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СТАБИЛЬНОСТИ ЧЕРЕЗ ЭКОНОМИЧЕСКУЮ ЛИБЕРАЛИЗАЦИЮ

Максудова Шахзода

Преподаватель кафедры управления

Международная школа финансов, технологий и науки

Электронная почта: sh.makhsudova@gmail.com

Аннотация: В статье изучается роль и значение либерализации экономики для обеспечения устойчивости национальной экономики. Рассматриваются аспекты, способствующие развитию предпринимательской среды, привлечению инвестиций, расширению экспортного потенциала и увеличению доходов государственного бюджета через либерализацию. Также на примере Узбекистана анализируются результаты проведённых реформ по либерализации и их перспективы.

Ключевые слова: либерализация экономики, национальная экономика, устойчивость, предпринимательство, инвестиции, экспорт, реформы, государственный бюджет.

ENSURING NATIONAL ECONOMIC STABILITY THROUGH ECONOMIC LIBERALIZATION

Maksudova Shaxzoda

Lecturer at the Department of Management

International School of Finance and Technology and Science

Email: sh.makhsudova@gmail.com

Annotation: The article explores the role and significance of economic liberalization in ensuring the stability of the national economy. It examines how liberalization contributes to the development of the business environment, attraction of investments, expansion of export potential, and growth of government budget revenues. The outcomes and future prospects of liberalization reforms are also analyzed using Uzbekistan's experience as an example.

Keywords: economic liberalization, national economy, stability, entrepreneurship, investment, export, reforms, government budget.

Kirish Milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishi va rivojlanishi har bir davlat uchun strategik ahamiyatga ega. Barqarorlik iqtisodiy tizimni tashqi va ichki salbiy ta'sirlardan himoya qilib, aholining ijtimoiy-iqtisodiy farovonligini oshirish va xalqaro maydonda iqtisodiy hamkorlikni mustahkamlash imkonini beradi. Bugungi kunda iqtisodiyotni erkinlashtirish jarayoni bu maqsadlarga erishishda muhim vosita sifatida qaralmoqda.

Hozirgi kunda milliy iqtisodiyotning barqarorligi davlatning iqtisodiy siyosatida ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Barqaror iqtisodiyot ichki va tashqi salbiy omillarga qarshi chidamlilikni ta'minlab, uzoq muddatli iqtisodiy o'sish va ijtimoiy farovonlikka erishish uchun zamin yaratadi. Mazkur barqarorlikka erishishda iqtisodiyotni erkinlashtirish muhim omil sifatida ko'rilmoqda.

Iqtisodiyotni erkinlashtirish, eng avvalo, biznes muhitini yaxshilash, investitsiyalarni jalb etish va bozor iqtisodiyotining samaradorligini oshirishga qaratilgan. Shu bilan birga, ushbu jarayon davlatning iqtisodiyotga aralashuv darajasini kamaytirishni va boshqaruv tizimini yangicha yondashuvlar asosida takomillashtirishni taqozo etadi.

O'zbekistonda iqtisodiyotni erkinlashtirish va barqaror rivojlantirish bo'yicha bir qancha yangi qarorlar qabul qilindi. Bunga misol qilib, "Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va iqtisodiy siyosat samaradorligini oshirishning qo'shimcha chora-tadbirlari"¹ to'g'risidagi qaror, davlatning iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va xalqaro raqobatbardoshlikni oshirishga yo'naltirilgan muhim qadamlaridan biridir. Mazkur qaror, iqtisodiyotni yanada modernizatsiya qilish, resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash va investitsiyalarni jalb etishni kuchaytirishga qaratilgan.

Iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlash uchun sanoat tarmoqlarining diversifikatsiyasi zarur. Qarorda, yangi sanoat tarmoqlarini rivojlantirish, yuqori texnologiyali mahsulotlar ishlab chiqarish va innovatsion loyihalarga e'tibor qaratish ko'zda tutilgan. Bu esa, iqtisodiyotning neft va gaz kabi tabiiy resurslarga bo'lgan qaramligini kamaytirishga yordam beradi.

Mazkur maqolada iqtisodiyotni erkinlashtirishning milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati, shuningdek, O'zbekistondagi erkinlashtirish islohotlari natijalari va istiqbollari o'rganiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili.

Iqtisodiyotni erkinlashtirish va milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlashga doir tadqiqotlar ko'plab muhim jihatlarni o'z ichiga oladi. O'zbekistonda erkinlashtirish

¹ <https://lex.uz/acts/-4147294>

jarayonlari yangi bosqichga o'tgach, iqtisodiyotning rivojlanishiga ta'sirini o'rganish bo'yicha bir nechta ilmiy tahlillar mavjud.

Iqtisodiyotni erkinlashtirish tushunchasi, asosan, bozor mexanizmlarining keng qo'llanilishi va davlatning iqtisodiyotdagi rolini kamaytirish sifatida izohlanadi. Liberman va Krugman (1997) o'zlarining asarlarida iqtisodiy liberallashtirishning ahamiyatini, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlar misolida, iqtisodiy o'sish va eksport salohiyatini oshirish bilan bog'liq ravishda tahlil qilganlar. Ular bozor tizimining o'zgarishlari va iqtisodiy liberallashtirish orqali islohotlarni tezlashtirish va samaradorlikni oshirishga alohida e'tibor qaratganlar.

O'zbekistonning iqtisodiyotni liberallashtirishga doir amaliy tajribasini tahlil qilgan mahalliy adabiyotlarda erkinlashtirishning asosiy maqsadi davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish va biznes muhitini rivojlantirish sifatida belgilanadi. Mirzaev (2020) "Iqtisodiyotni liberallashtirish va uning barqaror rivojlanishiga ta'siri" nomli ishida davlatning iqtisodiyotdagi roli va erkin bozorning qo'llanilishi, shuningdek, investitsiya va eksport salohiyatini oshirish masalalarini yoritgan. Shuningdek, iqtisodiyotni liberallashtirishning davlat byudjetiga ta'siri va bu jarayonda yashirin iqtisodiyotning qisqarishi haqida ham batafsil tahlil qilgan.

Iqtisodiyotni liberallashtirishning yana bir muhim jihati raqobatbardoshlikni oshirishdir. Scott (2016) o'zining tadqiqotida raqobatning bozor iqtisodiyotidagi ahamiyatini va erkinlashtirish orqali bozorning samarali ishlashiga olib keladigan omillarni tahlil qilgan. Erkin bozor muhitida raqobatni kuchaytirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va eksportni rag'batlantirish kabi masalalar O'zbekiston iqtisodiyotida ham o'z aksini topgan.

Makroiqtisodiy barqarorlikni saqlashda iqtisodiyotni erkinlashtirishning roli, ayniqsa inflyatsiya va valyuta kurslaridagi barqarorlik masalalari muhimdir. O'zbekistonning hozirgi islohotlar jarayonida valyuta bozorini liberallashtirish va inflyatsiya darajasini kamaytirish uchun qilingan chora-tadbirlar barqaror iqtisodiy o'sishning kafolatiga aylanishi kutilmoqda. O'zbekistonning iqtisodiy siyosatini o'rgangan Xolboyev (2023) iqtisodiy liberallashtirish orqali milliy iqtisodiyotni raqobatbardosh qilishda davlatning muvozanatli aralashuvi zarurligini ta'kidlagan.

Bu adabiyotlar O'zbekistondagi iqtisodiy liberallashtirish jarayonlarini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi va uning milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlashdagi ahamiyatini ko'rsatadi. Erkinlashtirish orqali iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish, o'z navbatida, raqobatni kuchaytirish, investitsiyalarni jalb etish, va bozor mexanizmlarini takomillashtirishga olib kelishi mumkin.

Tadqiqot metodikasi

Mazkur maqolada milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlashda iqtisodiyotni erkinlashtirishning ahamiyatini o'rganish maqsadida bir nechta metodologik yondashuvlar qo'llaniladi. Tadqiqotning asosiy metodlari quyidagilardan iborat:

Maqolada O'zbekistonning so'nggi yillarda amalga oshirilgan iqtisodiy liberallashtirish siyosatining tahlili asosida iqtisodiyotdagi o'zgarishlar va ularning barqarorlikka ta'siri ko'rib chiqiladi. Ushbu metod yordamida iqtisodiyotni erkinlashtirish jarayonida sodir bo'lgan o'zgarishlar va ularning makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga,

masalan, Yalpi Ichki Mahsulot (YIM), eksport, investitsiyalar va ish o'rinlari yaratishga qanday ta'sir qilganini aniqlashga erishiladi.

Boshqa davlatlar tajribasi bilan taqqoslagan holda O'zbekiston iqtisodiyotining erkinlashtirish jarayoni o'rganiladi. Solishtirma tahlil usuli orqali turli davlatlardagi liberallashtirish siyosatining muvaffaqiyatli va muvaffaqiyatsiz tomonlari tahlil qilinadi va O'zbekiston uchun eng samarali yondashuvlar tavsiya etiladi.

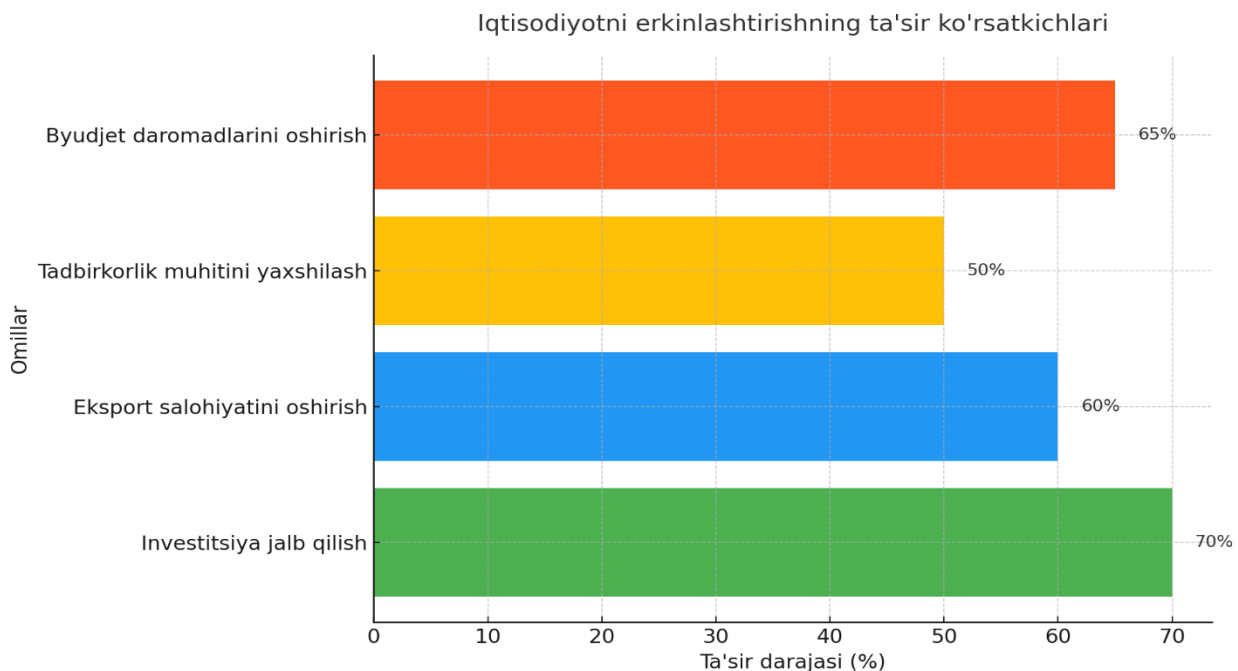
Tadqiqotda real statistik ma'lumotlar va empirik izlanishlardan foydalaniladi. O'zbekistonning iqtisodiy ko'rsatkichlari, xususan, investitsiya, ish o'rinlari, eksport va import kabi ma'lumotlar tahlil qilinadi. Shuningdek, iqtisodiyotni liberallashtirishning uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirini baholash uchun amaliy tadqiqotlar o'tkaziladi.

Iqtisodiyotni erkinlashtirishning istiqbolli ta'sirlarini prognozlash orqali davlatning kelgusi iqtisodiy strategiyalari uchun takliflar ishlab chiqiladi. Ushbu metod yordamida iqtisodiy erkinlashtirishning uzoq muddatli barqarorlik va o'sish imkoniyatlarini baholash amalga oshiriladi.

Tadqiqotda iqtisodiyotni erkinlashtirishning turli bosqichlarida yuzaga kelgan ijtimoiy va iqtisodiy o'zgarishlarni tasvirlash uchun modellash metodlari qo'llaniladi. Bu, ayniqsa, ish bilan ta'minlash, aholi farovonligi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda liberallashtirishning ta'sirini tahlil qilishda foydalidir.

Ushbu metodlar yordamida maqolada iqtisodiyotni erkinlashtirishning milliy iqtisodiyot barqarorligiga ta'siri, shuningdek, bu jarayonning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligi haqida keng qamrovli tahlil olib boriladi.

Mazkur diagramma iqtisodiyotni erkinlashtirishning turli sohalarga qanchalik ta'sir ko'rsatishini yaqqol tasvirlash uchun ishlatilgan. Har bir omilning foizdagi qiymatlari ularning iqtisodiyot barqarorligiga ta'sir darajasini ko'rsatadi.

[1-1] 1-rasm Milliy iqtisodiyot barqarorligiga ko'rsatadigan asosiy omillarini tasvirlangan

Yuqoridagi diagramma iqtisodiyotni erkinlashtirishning milliy iqtisodiyot barqarorligiga ko'rsatadigan asosiy omillarini tasvirlaydi.

Iqtisodiyotni liberallashtirish investorlar uchun qulay sharoitlarni yaratadi. Ushbu jarayon chet el va mahalliy investitsiyalarni iqtisodiyotga kengroq jalb etish imkonini beradi. Bu milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va yangi ish o'rinlari yaratishda muhim ahamiyatga ega.

Eksportni rag'batlantirish, tashqi bozorga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish iqtisodiyotni erkinlashtirishning muhim jihatlaridan biri hisoblanadi. Bu milliy iqtisodiyotni global iqtisodiyot bilan integratsiyalashuvini kuchaytiradi.

Raqobatbardosh biznes muhitini shakllantirish iqtisodiyotni liberallashtirishning muhim natijasidir. Bu yangi tadbirkorlik tashabbuslarini rivojlantirish va kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Soliq va bojxona siyosatining liberallashtirilishi davlat byudjetiga tushumlarni oshirishga imkon beradi. Natijada davlatning ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirish va infratuzilmaviy loyihalarni amalga oshirish imkoniyatlari kengayadi.

Investitsiyalar sanoatni modernizatsiya qilish, texnologiyalarni joriy etish va yangi ishlab chiqarish tarmoqlarini ochishda muhim rol o'ynaydi. Bu nafaqat iqtisodiy o'sishni jadallashtiradi, balki mehnat bozorida yangi ish o'rinlari yaratadi.

Tadbirkorlikni rivojlantirish ichki bozorni to'ldirish, iste'molchilarning ehtiyojlarini qondirish va iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi. Bu aholining iqtisodiy faolligini oshiradi va ish bilan ta'minlanishini kuchaytiradi.

Diagrammada iqtisodiyotni erkinlashtirishning to'rtta asosiy omili milliy iqtisodiyot barqarorligiga qanday ta'sir qilishini foizlarda ifodalab beradi. Bu omillar o'zaro bog'liq bo'lib, iqtisodiy islohotlar muvaffaqiyati uchun kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Xususan, investitsiyalarni jalb qilish va eksportni rivojlantirish barqaror iqtisodiy o'sishga, tadbirkorlik muhitini yaxshilash esa ichki iqtisodiy faollikni oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, davlat byudjetining mustahkamlanishi makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashning poydevori hisoblanadi.

Milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlash har bir davlatning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqsadga erishishda iqtisodiyotni erkinlashtirishning ahamiyati katta. Iqtisodiy liberallashtirish jarayonida investitsiyalarni jalb qilish, eksport imkoniyatlarini kengaytirish, tadbirkorlikni rag'batlantirish va davlat byudjeti daromadlarini oshirish kabi ko'plab ijobiy natijalarga erishish mumkin.

O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, liberallashtirish jarayonining samaradorligini ta'minlash uchun iqtisodiy siyosatni izchil amalga oshirish va xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish zarur. O'tgan yillarda olib borilgan islohotlar natijasida mamlakatda iqtisodiy erkinlik darajasi sezilarli darajada oshdi va bu, o'z navbatida, iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Biroq, liberallashtirish jarayonini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun qator muhim choralar talab etiladi. Xususan, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, yangi tarmoqlarni rivojlantirish, institutsional salohiyatni kuchaytirish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga qaratilgan tizimli chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Ushbu omillar iqtisodiyotni erkinlashtirishning samaradorligini oshirish va milliy iqtisodiyotning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlashga yordam beradi.

– Iqtisodiyotni erkinlashtirish bo'yicha qabul qilingan qonunlar va qarorlarni yanada soddalashtirish va ularni xalqaro standartlarga moslashtirish zarur. Ayniqsa, xususiy sektorni qo'llab-quvvatlash va raqobatbardosh tadbirkorlik muhitini yaratishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlar ishlab chiqilishi kerak.

– Investitsiyalarni jalb qilish uchun chet ellik investorlar uchun qo'shimcha imtiyoz va kafolatlar taqdim etilishi lozim.

– Hududlarda investitsion infratuzilmani yaxshilash, xususan, erkin iqtisodiy zonalar va texnoparklar faoliyatini kengaytirish kerak.

– Eksport qiluvchilarga bojxona jarayonlarini soddalashtirish va eksportni moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlarini joriy etish zarur.

– Mahalliy mahsulotlarni xalqaro bozorlarda raqobatbardosh qilish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va mahsulot sifatini oshirish muhimdir.

– Kichik va o'rta tadbirkorlar uchun soliq yukini kamaytirish va kreditlash tizimini soddalashtirish zarur.

– Raqobat muhitini mustahkamlash uchun davlat monopoliyalarini qisqartirish va ochiq savdo tizimini rivojlantirish lozim.

– Inflatsiyani nazorat qilish, valyuta kursining barqarorligini ta'minlash va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga qaratilgan pul-kredit siyosatini izchil davom ettirish zarur.

– Davlat byudjeti daromadlarini oshirish uchun soliqlarni diversifikatsiya qilish va yashirin iqtisodiyotni qisqartirish choralari ko'rilishi kerak.

Yuqorida keltirilgan takliflar iqtisodiyotni erkinlashtirish jarayonlarini tezlashtirish va milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu islohotlarning muvaffaqiyati davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikning samaradorligiga ham bog'liq.

Foydalanilgan manba va adabiyotlar

1. Shamsiddinov, A. "O'zbekiston iqtisodiyoti: Erkinlashtirishning zamonaviy talqini." *Iqtisodiyot va innovatsiya* jurnali, 2023.

2. Karimov, D. "Eksportni rag'batlantirish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish yo'llari." *Tadbirkorlik va bozor iqtisodiyoti*, 2022.

3. Boburov, N. *Iqtisodiyotni liberallashtirish: Nazariya va amaliyot*. Toshkent: "Ma'naviyat" nashriyoti, 2021.

4. Yunusova, S. *Milliy iqtisodiyot rivoji va global tendensiyalar*. Toshkent, 2020.

5. "2023–2030 yillarda O'zbekistonni iqtisodiy rivojlantirish strategiyasi"

6. www.prezident.uz

7. www.worldbank.org

8. <https://lex.uz/acts/-4147294>

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)

